

begyndt at falde, og faldet er i 1996/97 ganske markant. Det har bragt en række skoler ud i økonomisk krise. Et kraftigt elevtalsfald påvirker tilskuddet til alle skoler, uanset om den enkelte skole har nedgang eller ej, medmindre antallet af skoler falder tilsvarende. Årsagen er, at en mindre del af bevillingen på finansloven ydes som et skoletilskud med samme beløb til hver skole, og at hele finanslovsbevillingen er afhængig af højskolernes samlede antal årselever. Omkring halvdelen af højskolernes indtægter stammer fra de statslige tilskud, resten udgøres af elevbetaling, indtægter ved kurser uden for højskoleloven, udlejning af skolens bygninger m.v.

Da skolernes største udgiftsposter er lærerlønninger og bygningsomkostninger, har skolerne på grund af opsigelsesreglerne og bygninernes uomsættelighed svært ved hurtigt at tilpasse sig denne nedgang i elevtallet. Det rejser spørgsmålet, om tilskudsreglerne bør justeres, og om skolernes muligheder for at tilpasse ressourcer og udbud til »nye tider« kan forbedres. Det er kendetegnende for den danske folkehøjskole, at når den er bedst, er den et godt barometer på nye tendenser. Men det betyder samtidig, at den er økonomisk sårbar på grund af, at ikke al afprøvning af nye tendenser er økonomisk rentabel. Derfor er det vigtigt, at folkehøjskolen sikres vilkår, der giver økonomisk plads for eksperimenter.

Forholdet mellem højskolerne og staten har gennem de mange år især drejet sig om tilskud til skolerne, og samarbejdet er som regel forløbet harmonisk. Selv om staten ind imellem måske har ønsket, at skolerne i højere grad burde løse konkrete samfundsopgaver, så har holdningen til højskolerne været præget af et frihedssyn med vide rammer for afsøgning af nye pædagogiske og folkelige muligheder og holdninger.

Den enkelte skole fastsætter selv sit idégrundlag inden for lovens ramme. Højskolerne har frihed til at ansætte, hvem de vil, og de har frit emnevalg inden for lovens brede formål. Skolerne er selvejende institutioner, og en eventuel formue ved lukning bliver i de frie skoler. Alligevel har skolerne ind imellem beklaget sig over en øget statsliggørelse og indskrænkning i skolefriheden.

Typisk er skolernes muligheder alene blevet afgrænset i de tilfælde, hvor de eksisterende regler er blevet udnyttet på en »kreativ« måde, som ikke var tilsigtet. Det har medført, at til-

skudslovgivningen i dag er langt fra så overskuelig, som det kunne ønskes.

Naturligvis er det muligt gennem ny lovgivning at lempe reglerne og gøre dem mere overskuelige. Det må imidlertid bero på, om man er rede til at acceptere et vist mål af uforudset brug som en mulig virkning, netop fordi der er tale om frie og i visse tilfælde grænsesøgende skoler. Dette må overvejes nøje i forbindelse med ny lovgivning.

Noget tyder på, at der er behov for mere grundlæggende ændringer i lovgivningen. Sådanne ændringer skal ikke gennemføres fra den ene dag til den anden. En ændret lovgivning må bygge på eftertanke og en række principielle overvejelser frem for her og nu aktioner. Højskolens egenart skal respekteres – ikke mindst på et tidspunkt, hvor en række skolers økonomiske vanskeligheder øger fristelsen til at løse disse ved at definere nye opgaver hen over hovedet på skolerne.

Derfor er det regeringens hensigt, at der på baggrund af Folketingets drøftelse vil blive nedsat et udvalg sammensat af personer såvel med som uden tilknytning til højskolens kreds. Udvalget skal bl.a. se på tilskudsbetingelserne samt vurdere erfaringerne fra det flerårige forsøgs- og udviklingsarbejde, som allerede er gennemført af en række højskoler. Udvalgets arbejde skal munde ud i en vurdering af, hvordan den bestående lovgivning kan ændres for at fremme den danske folkehøjskoles fortsatte muligheder for at virke for folkelig oplysning og demokrati for unge voksne og ældre – i spændingsfeltet mellem tradition og fornyelse. Derfor skal der findes svar på en række spørgsmål, som afspejler nogle af de bud, der er givet fra højskoleside om de fremtidige indsatsområder.

III. SYV SPØRGSMÅL OM DE FREMTIDIGE STATSLIGE RAMMER FOR FOLKEHØJ- SKOLERNE

Hvor speciel kan en folkehøjskole være?

Folketinget har gennem lovgivningen fastlagt, at skolernes hovedsigte er folkelig oplysning, og undervisningen er af almendannende karakter, hvor et enkelt fag eller faggruppe kan have en fremtrædende plads. Højskolerne har altid befundet sig i spændingsfeltet mellem den »brede« almene og den »smalle« faglige undervisning. Medmindre et fag eller en faggruppe er af bred almendannende karakter, må et fag eller